

ISTE'MOL, JAMG'ARMA VA INVESTITSIYA

Usmonova Shaxrinoz lhom qizi

bintuilhom3@gmail.com

Termiz Davlat Universiteti Iqtisodiyot yo'nalishi magistraturanti,

Ilmiy rahbar: Ollokulova Feruza Mansurovna

Termiz Davlat Universiteti Iqtisodiyot fakulteti, i.f.f.d.(PhD)

Annotatsiya. "Iste'mol, jamg'arma va investitsiya" mavzusi iqtisodiyotning asosiy elementlarini o'zaro bog'liqlikda tahlil qiladi. Iste'mol darajasi va jamg'arma ko'rsatkichlari mamlakat iqtisodiyotining barqarorligi va rivojlanish imkoniyatlarini belgilovchi muhim omillardir. Jamg'armalar to'g'ridan-to'g'ri investitsiya manbai bo'lib xizmat qiladi, investitsiya esa iqtisodiy o'sish va yangi ish o'rinlarini yaratishda asosiy rol o'ynaydi. Ushbu tadqiqotda iste'mol va jamg'armaning o'zaro ta'siri, investitsiya uchun zarur moliyaviy resurslarning shakllanishi va ularning iqtisodiy rivojlanishdagi roli o'rganiladi.

Kalit so'zlar: iste'mol, jamg'arma, investitsiya, iqtisodiy rivojlanish, moliyaviy resurslar, makroiqtisodiy tahlil, ishlab chiqarish hajmi, kapital shakllanishi.

CONSUMPTION, SAVINGS AND INVESTMENT

Abstract. The topic "Consumption, savings and investment" analyzes the main elements of the economy in relation to each other. The level of consumption and savings are important factors that determine the stability and development potential of the country's economy. Funds serve as a source of direct investment, and investment plays a key role in economic growth and job creation. This study examines the interaction of consumption and savings, the formation of financial resources necessary for investment, and their role in economic development.

Key words: consumption, savings, investment, economic development, financial resources, macroeconomic analysis, volume of production, capital formation.

ПОТРЕБЛЕНИЕ, СБЕРЕЖЕНИЯ И ИНВЕСТИЦИИ

Аннотация. В теме «Потребление, сбережения и инвестиции» анализируются основные элементы экономики по отношению друг к другу. Уровень потребления и сбережений являются важными факторами, определяющими стабильность и потенциал развития экономики страны. Фонды служат источником прямых инвестиций, а инвестиции играют ключевую роль в экономическом росте и создании рабочих мест. В данном исследовании рассматривается взаимодействие потребления и сбережений, формирование финансовых ресурсов, необходимых для инвестиций, и их роль в экономическом развитии.

Ключевые слова: потребление, сбережения, инвестиции, экономическое развитие, финансовые ресурсы, макроэкономический анализ, объем производства, накопление капитала.

Kirish. Iqtisodiyotning asosiy elementlari bo'lgan iste'mol, jamg'arma va investitsiya mamlakatning iqtisodiy barqarorligi va rivojlanishi uchun o'zaro chambarchas bog'liq jarayonlardir. Iste'mol – aholining kundalik ehtiyojlarini qondirish uchun xarajat qilishini ifodalasa, jamg'arma – kelajakdagi ehtiyojlar uchun daromadning bir qismini saqlashni anglatadi. Jamg'armalar esa investitsiyalarni moliyalashtirishning asosiy manbai bo'lib, ular iqtisodiy o'sish, yangi ish o'rinlarini yaratish va ishlab chiqarish salohiyatini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Iste'mol va jamg'arma o'rtasidagi nisbat mamlakatning iqtisodiy modeliga bevosita ta'sir qiladi. Yuqori darajadagi iste'mol qisqa muddatda iqtisodiy faollikni oshirishi mumkin bo'lsa-da, uzoq muddatda kam jamg'arma investitsiyalar uchun yetarli resurslarning mavjud emasligiga olib keladi. Aksincha, yuqori jamg'arma darajasi investitsiyalarni rag'batlantiradi, ammo iste'mol darajasini pasaytirib, iqtisodiy o'sishni susaytirishi mumkin. Shu sababli, ushbu elementlarning muvozanatini ta'minlash har bir iqtisodiyot uchun muhim masala hisoblanadi.

Ushbu tadqiqotda iste'mol, jamg'arma va investitsiya o'rtasidagi bog'liqliklar, ularning makroiqtisodiy rivojlanishdagi roli va mamlakat iqtisodiy barqarorligini ta'minlashdagi ahamiyati ko'rib chiqiladi. Shu bilan birga, ushbu jarayonlarning o'zaro ta'sirini optimallashtirish bo'yicha tavsiyalar ham muhokama qilinadi.

Iste'mol, jamg'arma va investitsiya o'rtasidagi munosabatlar mamlakat iqtisodiy barqarorligi va rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ushbu elementlar o'rtasidagi optimal muvozanatga erishish iqtisodiy o'sish va barqarorlikni ta'minlashda asosiy omil hisoblanadi.

Iste'mol va iqtisodiy faollik

Iste'mol darajasi aholi farovonligining asosiy ko'rsatkichlaridan biri bo'lib, qisqa muddatda iqtisodiy faollikni oshiradi. Ammo haddan tashqari yuqori iste'mol darajasi jamg'arma va investitsiya hajmining kamayishiga olib kelishi mumkin. Bu holat uzoq muddatda iqtisodiy rivojlanishni sekinlashtirishi ehtimoli bor.

Jamg'arma va moliyaviy barqarorlik

Jamg'arma iqtisodiyotda moliyaviy barqarorlikni ta'minlovchi asosiy resursdir. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, yuqori darajadagi jamg'arma moliyaviy institutlar orqali investitsiyalarni moliyalashtirishga imkon beradi. Biroq, haddan tashqari yuqori jamg'arma darajasi aholining xarajatlarini qisqartirishi va iqtisodiy faollikni susaytirishi mumkin.

Investitsiya va iqtisodiy o'sish

Investitsiyalar iqtisodiy o'sishning asosiy drayveri bo'lib, yangi texnologiyalarni joriy etish, ishlab chiqarish quvvatini oshirish va yangi ish o'rinlari yaratishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu tadqiqotda aniqlangan asosiy jihat – investitsiyalar jamg'armalar bilan bevosita bog'liq bo'lib, moliyaviy resurslarning yetarli darajada shakllanishi investitsion faoliyatni rag'batlantiradi.

Makroiqtisodiy balansni ta'minlash muhimligi

Iste'mol, jamg'arma va investitsiya o'rtasidagi muvozanatni saqlash iqtisodiy barqarorlik uchun zarur. Ushbu muvozanatni ta'minlashda davlat siyosati, jumladan, soliq imtiyozlari va investitsiya rag'batlari muhim rol o'ynaydi.

Optimal jamg'arma darajasini aniqlash

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, optimal jamg'arma darajasini belgilash mamlakatning rivojlanish darajasi va iqtisodiy modeliga bog'liq. Kam rivojlangan iqtisodiyotlar uchun yuqori jamg'arma investitsiyalarni ko'paytirish uchun muhim, rivojlangan iqtisodiyotlarda esa iste'mol va investitsiyalar o'rtasidagi muvozanat asosiy e'tiborda bo'ladi.

Investitsion muhitni yaxshilash zarurati

Investitsiyalarni rag'batlantirish uchun ishonchli moliyaviy tizim, barqaror siyosiy muhit va texnologik innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash zarur. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, investitsiyalar yuqori bo'lgan mamlakatlarda iqtisodiy o'sish sur'atlari ham yuqori.

2024-yilda O'zbekiston hukumat tashabbuslari va rivojlanayotgan bozor islohotlari asosida turli tarmoqlar bo'ylab investitsiyalar uchun jozibador joy sifatida o'zini namoyon qilmoqda. Quyida mamlakat investitsiya landshaftini shakllantiruvchi asosiy tendentsiyalar va imkoniyatlarning umumiy ko'rinishi keltirilgan:

Qayta tiklanadigan energetikaga investitsiyalar: O'zbekiston qayta tiklanadigan energiya quvvatini kengaytirishda sezilarli yutuqlarga erishmoqda, shamol va quyosh energiyasi bo'yicha 10 GVt dan ortiq loyihalar ishlab chiqilmoqda. Ushbu sektor, ayniqsa barqaror texnologiyalarga yo'naltirilgan kompaniyalar uchun muhim sarmoya sohasiga aylanmoqda

Hukumat investitsiya rejalari: Hukumat investitsiyalarning o'sishini rag'batlantirmoqda, asosiy kapitalni shakllantirish 2024-yilda 4 foizga oshishi kutilmoqda. Bu global iqtisodiy sharoitlardan kelib chiqqan qiyinchiliklarga qaramay, davlat sektorining kuchli xarajatlari bilan qo'llab-quvvatlanadi

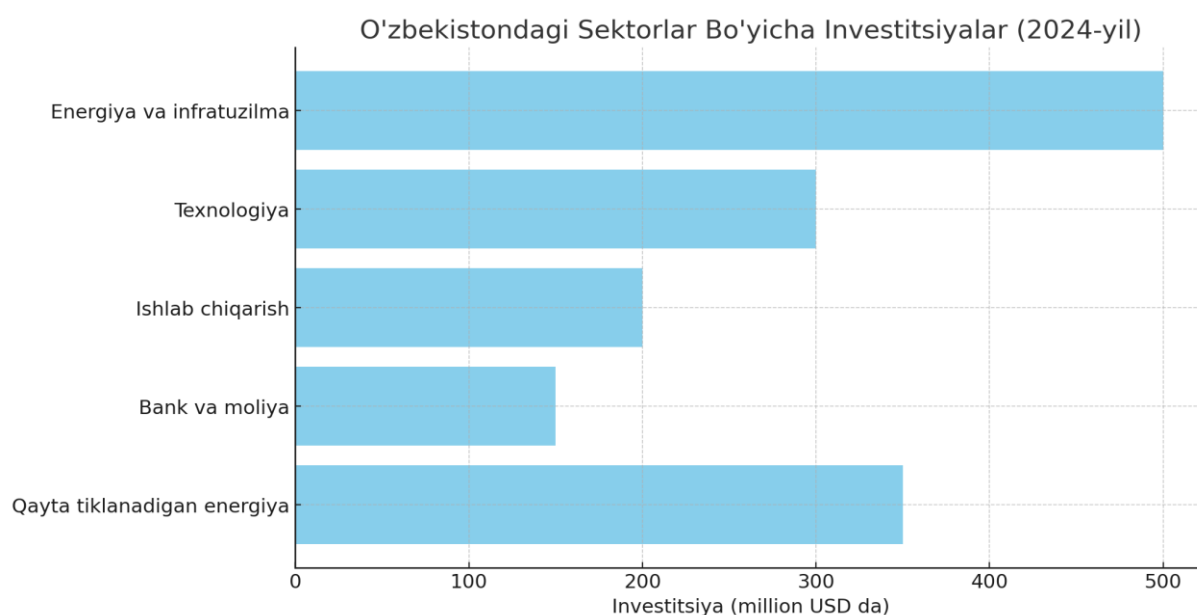
Investitsiyalar infratuzilma, energetika va texnologiyalarga jamlangan bo'lib, hukumatning iqtisodiyotni modernizatsiya qilish bo'yicha kengroq maqsadiga mos keladi.

Qimmatli qog'ozlar bozorida o'zgarishlar: O'zbekiston o'z kapital bozorlariga xorijiy qiziqish ortib borayotganiga guvoh bo'lmoqda. Yashil obligatsiyalar kabi yangi moliyaviy vositalarni joriy etish va fond bozorida rejalashtirilgan islohotlar shaffoflikni oshirish va xalqaro investorlarni jalb qilishga qaratilgan.

Birlashish va sotib olish (M&A): O'zbekistonda, ayniqsa, ko'chmas mulk va bank sektoridagi M&A faoliyati mamlakat iqtisodiyotiga ishonch ortib borayotganini aks ettiradi. OTP Bankning Ipotekabankni sotib olishi kabi asosiy xaridlar strategik investitsiyalar uchun imkoniyatlarga ega rivojlanayotgan bozordan dalolat beradi.

Xususiy kapital va qarz: Xususiy kapital va qarz investitsiyalariga talab ortib bormoqda, ayniqsa yuqori mahalliy bank stavkalari tufayli. Ushbu tendentsiya infratuzilma va fintech kabi sohalarga alohida e'tibor qaratgan holda uzoq muddatli loyihalarni moliyalashtirishda muhim rol o'ynaydigan xorijiy moliya institutlarining ko'payishiga olib keladi.

Bu o'zgarishlar kengroq iqtisodiy o'zgarishlarni aks ettiradi va O'zbekistonni mintaqaning o'sish salohiyatidan foydalanmoqchi bo'lgan sarmoyadorlar uchun jozibador manzilga aylantiradi.

Diagrammada investitsiya miqdori (million dollar bilan) va sektorlarga tegishli nomlar quyidagicha:

Energiya va infratuzilma sektori eng yuqori investitsiyaga ega.

Texnologiya, Ishlab chiqarish, Bank va moliya, va Qayta tiklanadigan energiya sohalarida ham investitsiyalar mavjud, ammo miqdori pastroq.

Diagramma O'zbekistondagi iqtisodiy sektorlar bo'yicha hozirgi investitsiya holatini ko'rsatadi.

Ushbu tahlillar asosida xulosa qilish mumkinki, iste'mol, jamg'arma va investitsiya o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash iqtisodiy siyosatning asosiy maqsadlaridan biri bo'lishi zarur. Mazkur muvozanatni shakllantirish orqali iqtisodiy barqarorlik va uzoq muddatli rivojlanishga erishish mumkin.

Xulosa. Iste'mol, jamg'arma va investitsiya iqtisodiyotning asosiy elementlari bo'lib, ular o'rtasidagi muvozanat mamlakatning iqtisodiy barqarorligi va uzoq muddatli rivojlanishi uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki:

Iste'mol darajasi iqtisodiy faollikning asosiy drayveri bo'lib, qisqa muddatli o'sishni qo'llab-quvvatlaydi. Ammo haddan tashqari yuqori iste'mol jamg'arma va investitsiya resurslarini cheklaydi, bu esa uzoq muddatda iqtisodiy rivojlanishni sekinlashtirishi mumkin.

Jamg'arma darajasi investitsiyalarni moliyalashtirish uchun asosiy manba hisoblanadi. Yuqori jamg'arma darajasi iqtisodiy barqarorlikni kuchaytirsada, haddan tashqari ko'p jamg'arma iqtisodiy faollikni pasaytirishi mumkin.

Investitsiyalar iqtisodiy o'sishning muhim omili bo'lib, ishlab chiqarish quvvatini kengaytirish, innovatsiyalarni rag'batlantirish va yangi ish o'rinlarini yaratishda yetakchi rol o'ynaydi.

Tadqiqot xulosalariga ko'ra, iste'mol, jamg'arma va investitsiya o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishi bo'lishi zarur. Jamg'armalarni investitsiyaga yo'naltirishga qaratilgan strategiyalar, investitsion muhitni yaxshilash va aholi farovonligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash uchun muhimdir.

Kelgusida, iste'mol va jamg'arma o'rtasidagi optimal nisbatni aniqlash hamda investitsiyalarni rag'batlantirish bo'yicha yanada chuqur tahlil va tadqiqotlar olib borish zarur. Ushbu tadbirlar mamlakatning iqtisodiy salohiyatini oshirish va uzoq muddatli rivojlanishga erishishda muhim hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.— T.: "O'zbekiston", 2018.
2. O'zbekiston Respublikasining "Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi Qonuni, 2014-yil 9-dekabr.
3. B.Y.Xodiyev, Sh.Sh.Shodmonov. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. 2017 y.
4. B.Mamatov, D.Xujamkulov, O.Nurbekov, Investitsiyalarni tashkil etish vamoliyalashtirish. T.: «Iqtisod-Moliya». 2014-y.